

S. Sayısı : 324

Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikalarına mütedavil sermaye verilmesi hakkında kanun lâyihası ve Muvvakkat encümen mazbatası (I/1124)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayn : 6/2693

23 - VI - 1938

Büyük Millet Meclisi İsi Yüksek Reisliğine

Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikalarına mütedavil sermaye verilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 22 - VI - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Esbabı mucibe

Halen Nafra vekâletine bağlı, mülhak bütçe ile idare olunan Devlet Havayolları işletme idaresi teşkilâtı hakkında, bu idarenin kuruluşu başlangıcından Millî Müdafaa vekâletine bağlı bulunduğu sıralarda yapılan 2186 numaralı kanunun bilâhare Nafra vekâletine bağlanması sırasında yapılan 2744 numaralı kanunla tadil edilen maddelerinden muaddel altıncı maddesinde: (Hava yolları Devlet işletme idaresinin bütün tesisatı ve vesaiti Askerî fabrikalarda maliyet fiatile tamir ve ıslah edilir ve müstacelen lüzum olacak yedek eşya, malzeme ve vesait askerî depo ve ambarlardan maliyet fiatile satılır Askerî fabrikalar malzeme depolarından maliyet fiatile yaptırılacak tamirat ile alacak malzeme bedelleri mezkûr fabrika ve depolara usulü veğhile nakden verilir) kaydı vardır.

Bu madde mucibince M. M. V. ye bağlı Askerî fabrikalar, Kayseri ve Eskişehir Tayyare fabrikaları sözü geçen idarenin kuruluşundan bu güne kadar mevcut tesisat ve vesaitini maliyet fiatile tamir ve ıslah etmişlerdir. Yalnız Askerî fabrikalar Umum müdürlüğü 2013 ve 2236 numaralı kanunlarla mütedavil sermayeye malik olması dolayisile yapmış olduğu muhtelif tamirat ve bu maksadla depo ve ambarlarından vermiş olduğu malzemenin bedellerini maliyet fiatları üzerinden alabilmektedir. Halbuki böyle bir mütedavil sermayeleri olmayan ve hava bütçesinden beslenen Kayseri ve Eskişehir Tayyare fabrikaları gerek bu idare tayyarelerinin tamirâtı ve gerekse bu tamirat için depolarından vermiş oldukları malzemenin maliyet bedellerini alamamaktadırlar.

Tayyarelerinin reviziyon ve tamirâtı yine Kayseri ve Eskişehir Tayyare fabrikalarından yapılan Türk Hava kurumu için de vaziyet aynidir. Gerek Devlet Hava yolları işletme idaresi ve gerekse Türk Hava kurumu Türk kuşu idaresinin başlangıçta pek küçük mikyastaki kuruluşlarına ve bu kuruluşların icab ettirdiği tayyarelerin mikdarına göre reviziyon ve tamir işleri, Hava bütçesine tesir bakımından pek o kadar ehemmiyeti haiz değildi. Fakat bugün için bu idarelerin kuruluşları genişlemiş ve tayyare adedleri çok artmış olduğundan tayyarelerinin Kayseri ve Eskişehir Tayyare fabrikalarında reviziyon ve tamirleri, Hava bütçesine tesir edecek bir şekilde, oldukça ehemmiyetli bir paraya mal olmaktadır.

Program mucibince yapılması istenilen işlere nisbetle esasen pek dar olan Hava bütçesinin

zarardan korunması ve bu suretle hava programının tamamen tahakkukunu temin bakımından Kayseri ve Eskişehir Tayyare fabrikalarında verilmesi çok lüzumlu görülen mütedavil sermayeler için ilişik kanun projesi tanzim ve takdim kılınmıştır.

Muvakkat encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat encümen

Karar No. 2

Esas No. 1/1124

27 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikalarına mütedavil sermaye verilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanmış ve İcra Vekilleri Heyetince 23 - VI - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan 24 - VI - 1938 tarihinde Muvakkat encümenimize havale buyurulan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte Millî Müdafaa ve Maliye vekâletlerinden gelen memurların huzurunda okundu ve görüşüldü :

Kanunun birinci maddesinin birinci salâhiyet fıkrası aynen ve ilk sermayeyi teayyün eden son fıkrası muvakkat madde halinde muaddel şekilde kabul edilmiştir.

Diğer maddeler, Hükûmetin teklifi ve hile aynen kabul edilmiş ve müstaceliyetle müzakeresi istirhamile işbu kanun lâyihası Yüksek Katınıza sunulmuştur.

Muvakkat E. Reisi	M. M.	Kâtib
Urfa	Balıkesir	Manisa
Ahmed Yazgan	Cemal Esener	K. N. Duru
Tokad	Diyarbakır	İzmir
H. Konay	H. Öniş	Kâmil Dursun
Mardin	Mardin	Yozgad
R. Levent	O. Dincer	S. İçöz
Muş	Malatya	
Ş. Çiloğlu	O. Taner	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikalarına mütedavil sermaye verilmesi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Millî Müdafaa vekilliğince tayin olunacak esaslar dairesinde Devlet dairelerinden, Türk hava kurumundan, sermayeleri Devlete aid fabrika ve müesseselerden veya dışarıdan siparişler almak ve bu siparişler dolayısıyla her türlü ticarî muamelâta ve bunlardan mütevellid taahhüdata girişmek için Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikaları müdürlüklerine salâhiyet verilmiş ve bu işler için Millî Müdafaa vekâleti (hava kısmı) 1938 malî yılı bütçesinin levazım ve teçhizatı harbiye ve fenniye faslından ödenmek üzere Kayseri tayyare fabrikasına on bin ve Eskişehir tayyare fabrikasına beş bin lira mütedavil sermaye tahsis olunmuştur.

MADDE 2 — Birinci maddede yazılı mütedavil sermayelerle görülen işler Divanı muhasebatın vizesine, arttırma ve ekisiltme ve muhasebei umumiye kanunları hükümlerine tâbi değildir. Ancak mütedavil sermaye ile görülen işlerden mütevellid irad ve masraflar için malî yılın hitamından itibaren nihayet dört ay içinde bir kıta bilânço tanzim edilerek Divanı muhasebat ile Maliye vekâletine tevdi olunur. Divanı muhasebat ve Maliye vekâletince muvakkaten tayin olunacak birer mütehassıs murakib marifetile bu bilânçolar nihayet bir ay içinde tedkik olunduktan sonra birer sureti hava bütçesinin müteakib sene bütçe lâyihasına rapte edilir.

MADDE 3 — Fabrikalarda mütedavil sermaye hesabına yapılacak işlerde aşağıda yazılı esaslar tatbik olunur:

a - İşçilik ücret ve yevmiyeleri mütedavil sermayeden ödenir. Ancak fennî sebeblerle derhal fabrikaların diğer işlerinden tefriki kabil olamayacak hallerde işçilik ücret ve yevmiyelerinin muvakkaten Millî Müdafaa vekâletinin (hava kısmı) bütçesinden ödenmesi caizdir. Bu takdirde mütedavil sermaye hesabına yapılan sarfiyat bilâhare hesap ve tefrik edilerek malî yıl sonunda bu hesabdan Maliyeye iade olunur.

b - Mütedavil sermaye işlerinde kullanılacak her nevi mamul, yarı mamul ve ibtidaî madde-

MUVAKKAT ENCÜMENİN DEĞİŞTİRİŞİ

Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikalarına mütedavil sermaye verilmesi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Millî Müdafaa vekilliğince tayin olunacak esaslar dairesinde Devlet dairelerinden, Türk Hava kurumundan, sermayeleri Devlete aid fabrika ve müesseselerden veya dışarıdan siparişler almak ve bu siparişler dolayısıyla her türlü ticarî muamelâta ve bunlardan mütevellid taahhüdata girişmek için Kayseri ve Eskişehir tayyare fabrikaları müdürlüklerine salâhiyet verilmiştir.

MADDE 2 — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3 — Hükümetin 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

ler mütedavil sermaye hesabından temin ve tedarik edilir. Ancak müstacel işlerde veya fennî zaruretler karşısında fabrikaların depolarından mütedavil sermaye hesabına muvakkaten malzeme ve ibtidâî maddeler verilebilir. Şu kadar var ki, bunların yerine bilâhare aynen Millî Müdafaa vekâletinin kabul edeceği muadil kıymette diğer malzeme veya ibtidâî maddeler mütedavil sermaye hesabından ticarî şekilde tedarik edilerek fabrikaların depolarına iade olunur.

c - Mütedavil sermaye işlerinde kullanılacak her türlü makine, alât, edevat ve takımlar mütedavil sermaye hesabından temin ve tedarik edilir.

Ancak fennî zaruretler karşısında fabrikaların mevcut tesisat, alât, edevat ve takımları da mütedavil sermaye işlerinde kullanılabilir. Şu kadar var ki, yapılan işler ve bu işler için kullanılan makine, alât, edevat ve takımlara göre fabrikaların umumî amortismanlarından nisbî bir hisse tefrik ve mütedavil sermaye işlerinin maliyet fiatlarına ilâve olunur. Bu suretle hâsıl olacak amortisman hisseleri malî yıl sonunda mütedavil sermaye hesabından Maliyeye verilir.

d - Mütedavil sermaye işlerine aid olup yukarıdaki fıkralarda yazılı olmayan işletme ve idare masrafları fabrikaların umumî bütçe işlerinden ayrılmaları kabil olduğu takdirde mütedavil sermaye hesabından ödenir.

Ancak tefrik kabil olmayacak hallerde bu nevi masraflar bidayeten umumî bütçeden verilmele beraber bilâhare mütedavil sermaye hesabına yapılan işlere mukabil masraflardan nisbî bir hisse hesap ve tahakkuk ettirilerek malî yıl sonunda bu hesabdan Maliyeye verilir.

MADDE 4 — Fabrikaların depolarında mevcut ham, yarı mamul, mamul malzeme ve eşyadan ordu için lüzumu olmadığı usulen kararlaştırılmış ve piyasada satılmaları mümkün olanlarının mahallî en büyük mal memuru ile fabrika direktörlükleri tarafından seçilecek piyasaya vâkıf birer memurdan mürekkep bir heyet marifetile tahmin ve takdir edilecek maliyet fiatları üzerinden mütedavil sermaye hesabına devrolunması ve bu hesabdan Millî Müdafaa vekâletinin muvafakatile ticarî şekillerde satılması caizdir.

MADDE 4 — Hükûmetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5 — Mütedavil sermayelerin devrinden hâsıl olacak kârlar, mütedavil sermayeler azamî ellişer bin liraya balığ oluncaya kadar, her malî yıl nihayetinde bu sermayelere ilâve edilmek suretile ve sermayelerle birlikte müteakib seneye devrolunur.

MADDE 6 — Bu kanun neşri tarihinden müteberdir.

MADDE 7 — Bu kanunun hükümlerini icraya Millî Müdafaa ve Maliye vekilleri memurdur.

22 - VI - 1938

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>C. Bayar</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>K. Özalp</i>
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. R. Aras</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>S. Arıkan</i>	<i>A. Çetinkaya</i>	<i>Ş. Kesebir</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alataş</i>	<i>Rana Tarhan</i>	<i>F. Kurdoğlu</i>

MADDE 5 — Hükümetin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE — 1938 malî yılı Millî Müdafaa vekâleti (Hava kısmı) bütçesinin 941 nci levazım ve teçhizatı harbiye ve fenniye faslındaki tahsisattan (20 000) liraya kadar Millî Müdafaa vekâletince tefrik edilecek mikdarlarda mütedavil sermaye olarak bu kanunda yazılı fabrikalara verilebilir.

MADDE 6 — Hükümetin 6 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7 — Hükümetin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.